

ORTAÖĞRETİMDE TÜRKÇENİN İŞLENMESİNDE YAŞANAN SORUNLAR

Nilgün AY*

Özet

Türkçe öğretiminde amaç, öğrencilere dili sevdirmek, dil bilincini yerleştirmek, dili doğru ve etkili kullanmayı öğretmektir. Fakat, günümüzde tüm eğitim-öğretim kademelerinde, bu amaca tam olarak ulaşılmasını engelleyen birçok etken bulunmaktadır. Bunların bir kısmı okul dışı etkenler, bir kısmı da öğretim programlarıyla ilgili aksaklıklardır. Bu makalede, Türkçenin öğretimini güçleştiren bu etkenler özellikle ortaöğretimdeki yansımaları çerçevesinde ele alınacak ve sorunlara çözüm önerileri sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Türkçenin öğretimi, ortaöğretimde Türkçenin öğretimi, dil öğretimi sorunları, çözüm önerileri.*

Abstract

The aim of teaching Turkish, is to have the students love the language, to use the language efficiently and correctly. However, in all learning and education stages, there are a lot of factors preventing to reach these goals fully. Some of these factors are externe effects of the school and some of them are the problems of educational programmes. In this article, the factors which make teaching language difficult, especially with its effects on secondary education will be discussed and solutions will be offered for the problems.

Key words: *Teaching of Turkish, teaching of Turkish at secondary education, problems language of education, solutions of the problems.*

* Gazi Üniversitesi Vakfı Lisesi Edebiyat Öğretmeni

Giriş

Tüm okullarda, eğitim ve öğretimin sorunları, öğretmenler tarafından tartışılan değişmez bir konudur. Bu sorunlar içerisinde, özellikle Türkçenin öğretimiyle ilgili olarak, Türkçe ve edebiyat öğretmenlerinin “Türkçeyi nasıl öğretiyoruz, nasıl öğretmeliyiz? Türkçenin öğretimini etkileyen faktörler nelerdir? Müfredatı nasıl uygulayacağız? Öğrencilere Türkçeyi nasıl sevdirecek ve onların dil bilgisi korkusunu nasıl yok edeceğiz?” gibi soruları, bu tartışmalarda üzerinde en çok durulandandır. Öğretmenlerin hemen hepsi aynı görüşler üzerinde birleşirler. Bu yazı, bu görüşleri sunmak amacıyla hazırlanmıştır.

Ana dili eğitimi, birey ve toplum hayatında her alanda büyük bir önem taşımaktadır. Bu nedenle ana dili eğitimine büyük bir hassasiyet gösterilmesi gerekmektedir. “Ana dili, başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir.” (Aksan 1988: 81). Buna göre, dilin oluşumunda ve öğrenilmesinde aile ve çevre, en etkili faktörler olarak görülmektedir. Çocuk, okul çağına geldiğinde, öncelikle konuşma düzeyinde öğrendiği dili, farkında olmadan kullandığı kuralları okulda sistemli bir şekilde geliştirecektir. Eğitim-öğretim hayatı boyunca, aile ve okul dışındaki çevre de bu gelişimi etkilemektedir.

Bu yazıda, ilköğretimden yükseköğretime kadar Türkçenin öğretimini ve dil bilincinin kazandırılmasını etkileyen faktörler, ortaöğretimdeki yansımalarıyla ele alınacaktır. Ayrıca yeni 9. sınıf müfredatı ve bu müfredatın uygulamalarından kaynaklanan sorunlar da dile getirilecektir.

Amaç, sadece eleştirmek değil, eğitimin önemi açısından göz ardı edilemeyecek birtakım sıkıntıları hatırlatarak onlara çözümler üretmeye çalışmaktır. Nitekim “Nitelikli bir eğitimin can damarı nitelikli bir dil eğitimidir.” (Polat 2006: 19). Çünkü bireyin her alandaki başarısı okuduğunu/dinlediğini/izlediğini anlama becerisiyle doğru orantılıdır. Bu da ancak dilini tam olarak öğrenmesi ve bilinçli kullanmasıyla mümkündür.

Ortaöğretimde Türkçenin Öğretimini Güçleştiren En Belirgin Faktörler:

1. Öğrencinin Türkçeye yeterli ilgiyi duymaması ve dil bilgisinden korkması
2. Medyanın olumsuz etkileri
3. Bilgisayar ve cep telefonlarında Türkçenin doğru kullanılmaması

4. Türkçenin sadece “Edebiyat” ve “Dil ve Anlatım” dersleri kapsamında düşünülmesi

5. Diğer ders öğretmenlerinin Türkçenin kullanımına gereken özeni göstermemesi

6. ÖSS'nin ve dershanelerin olumsuz etkileri

7. Yazım kuralları ve noktalama işaretlerinde ve bazı dil bilgisi konularında farklı bilgilerin bulunması

8. Yeni müfredattan ve müfredatın uygulamasından kaynaklanan sorunlar

1. Öğrencinin Türkçeye yeterli ilgiyi duymaması ve dil bilgisinden korkması:

“Etkili öğrenme için ilk koşul, çalışmaya büyük bir ilgi ve istekle başlamaktır.” (Binbaşoğlu 1991: 123). Bu, dil öğrenimi için de geçerlidir. Öğrencinin ana dilinin kurallarını öğrenip uygulaması ve dilini geliştirmesi için öncelikle buna ilgi duyması gerekir. Oysa öğrencilerin Türkçeyi öğrenmeye pek de istekli olmaması Türkçenin öğretiminde karşılaşılan ilk engeldir. Bu ilgisizliğin nedenlerinden biri, Türkçe ve Edebiyat derslerinde öğrencilerden dil bilgisi kuralları, sanatçı ve eser isimleri vs. ezberlemelerini beklemektir. Bu yaklaşım, öğrencilerin kendi dillerinden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Oysa amaç, ezberletmek değil, dili sevdirmek, dilin doğru kullanılmasını sağlamak ve estetik zevk kazandırmak olmalıdır. Yani, öncelikle öğrencilere Türkçeyi sevdirmeye; daha doğrusu Türkçe ve edebiyat derslerine duydukları ilgisizliği yok etmeye çalışmak gerekir. Öğrencilerin dil bilincini geliştirmek, gerçek manada Türkçeyi sevdirek derslere ilgi duymasını sağlamak gerekmektedir. Maalesef çocuklarımızın çoğu Türkçe dersini sevmiyor; daha doğrusu Türkçeden korkuyor. Henüz ilköğretim çağlarında başlayan bu korku, ortaöğretim yaşlarında daha belirgin hâle gelmektedir. Lise öğrencilerinin hemen hepsi yukarıda bahsedilen yaklaşımdan dolayı “Dil ve Anlatım” ve “Türk Edebiyatı” derslerini kural, dönem, sanatçı ve eser isimlerini ezberlemek olarak görür. Bunlardan zevk almadığı için de kendi dilini ve edebiyatını öğrenmenin zor olduğunu düşünerek sevmek yerine onlardan korkarak uzaklaşmaktadır. Bu nedenle yukarıda da belirtildiği gibi öncelikle, öğrenciye dil sevgisi kazandırılmalıdır. “Bu sevgi kendinden doğmaz. Okullarımızda edebiyatımızın en güzel metinleri seçilip, ortak olarak okutulmalı, sonra bu ders kitaplarını destekleyen, zengin ve güzel metinlerden oluşan antolojiler yapılmalıdır. Bu metinlerdeki estetik zevk ve duygu gençlerimize tattırılmalıdır.” (Birinci 1997: 47). Edebiyat derslerinde, bundan hareketle öğrencileri etkileyecek şiirler, hikâyeler okumak, sanatçılarla ilgili ilginç anekdotlar anlatmak öğrencilerde

merak ve okuma isteği uyandırmaktadır. Böylelikle Türkçeyi güzel ve etkili kullanan sanatçıları okumaya yönelen öğrenciler, yazılarında bunları örnek almakta, dolayısıyla da dili güzel kullanmaya çalışmaktadır. Bu, öğrencinin kendi diline ve edebiyatına ilgi duyması, yaklaşması için basit; ama etkili bir yöntem olmaktadır.

Öğrencilerdeki dil bilgisi korkusunu da yenmek gerekmektedir. Bu korku, öğrencilerin çoğunda görülmektedir. Onlara bunun yersiz bir korku olduğunu göstererek, derse ilgi duymaları sağlanmalıdır. “Her dilin kendine özgü yasaları, kuralları vardır. Bu dil kuralları, dilin oluşum sürecinde doğmuşlardır.” (Özkırımlı 1994: 17, 18). Dilin kullanımına göre kendiliğinden oluşan bu kuralların çoğunu, o dili konuşan insanlar, farkında olmadan uygularlar. Öğrencilere de dil bilgisini öğretirken kendilerinin zaten bu kuralları uyguladıklarını fark ettirmek motivasyonu sağlamak açısından yararlı olmaktadır.

Öğrencinin günlük konuşmalarından verilen örnekler, başlangıç için kolay, anlaşılır ve rahat bir uygulama olabilir. Örneğin, öğrenciden geçmişte yaptığı ve gelecekte yapacağı şeyleri anlatması istendiğinde öğrenci, geçmiş zaman ve gelecek zaman eklerini kullanarak cümleler kurmaktadır. “Niçin gelecek zamanda yapacaklarını anlatırken -dı ekini kullanmadın?” sorusunu “Uygun olmaz ki!” şeklinde yanıtlamaktadır. O zaman “Bak, sen bunu zaten kullanıyorsun. Ben sana sadece kullandığın eklerin adını söylüyor ve özelliğini hatırlatıyorum.” denildiğinde öğrenci biraz olsun rahatlamakta ve korkusu azalmaktadır. Bu şekilde kip eklerini öğrenmeye daha hazır bir duruma gelmektedir. Kavratılan kuralları yazılı anlatımda da tekrarlarla uygulamak zamanla öğrenilenlerin yerleşmesini sağlamaktadır.

2. Medyanın olumsuz etkileri:

Günümüzde medyanın toplum üzerindeki etkisi, medyada karşılaşılan dil yanlışları ve onların topluma yansımalarına ilişkin birçok kitap yazılmış, gazete ve dergilerde sayısız yazı yayımlanmıştır. Burada medyanın, ortaöğretim öğrencilerinin Türkçeyi kullanmalarına etkisi üzerinde durulacaktır.

Medyanın toplum, özellikle de ergenlik dönemindeki çocuk, üzerindeki gücü yadsınamaz. Dinlediği/izlediği ve beğendiği kişileri örnek alan çocuk, bunların davranışlarını uygular. Günümüzde gençlerin birçoğu televizyonda görüp beğendiği, kendine model seçtiği kişiler gibi konuşmaktadır. Bu nedenle iletişim ve yayın organlarının olumlu davranışlar kazandıracak, dilin doğru ve güzel kullanılmasında örnek olacak nitelikte olması gerekmektedir. Fakat ne yazık ki özellikle televizyon programlarının bu hassasiyetten oldukça uzak

olduğu görülmektedir. Birtakım dizi ve magazin programlarında, tabir yerindeyse, “katledilerek” kullanılan Türkçe gençlerin konuşmalarını da etkilemektedir. Bunun sonucunda etrafımız “Kal geldi, di mı?”, “...falan oldum yane!” gibi cümleler kuran ya da mesela espri yapan biri için “Çok Cem Yılmaz gördüm seni.”, farklı ve hoş görünen biri için “Abi, şekil yapmışsın bugün.” şeklindeki ifadeleri kullanmayı karizmatik(!) ve modernlik kabul eden gençlerle dolmaktadır. Öyle ki bu söyleyişler, öğrencilerin sınıftaki konuşmalarına hatta yazılarına bile yansımaktadır.

Medya, kendi kültürünü yeterince önemsemediği ve Batı kültürünü empoze eden yayınlara sıkça yer verdiği için, Batı hayranlığına kapılan gençler sadece dillerinden değil kültürlerinden de uzaklaşmakta, hatta kendi dilini ve kültürünü küçümsemektedir. Türk Dili ve Edebiyatı sınavında bir 9. sınıf öğrencisinin, “Türkçenin dünya dilleri arasındaki yeri nedir?” sorusunu yanlış anlayarak verdiği cevap aslında durumun vehametini de ortaya koymaktadır: “Türkiye’nin dünya üzerinde yeri olmadığı için Türkçenin de hiçbir yeri yoktur.”. Yukarıda da belirtildiği gibi bunun nedeni, gençlerin izlediği filmler, okuduğu bazı “popüler” kitaplarla aşıl原因an Batı hayranlığı ve kendini küçümseme duygusudur. Bu kadar etkili bir güç karşısında öğretmenlerin çabalarının sonuçsuz kalması kaçınılmaz olduğu için çözümün, medyayı yönlendirecek ve sınırlandırarak yetkiye sahip birimlerde olduğu açıktır. Televizyon programlarının zengin kültürümüzün güzelliklerini ilgi çekici bir biçimde ön plana çıkarması, özellikle sunucu ve spikerlerin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanacak derecede eğitilmesi sağlanmalıdır.

Prof. Dr. Sadık Tural, kültür konusunun bilince dönüştürülmesi hususunda yapılması gerekenlerle ilgili olarak, Türk kimliğini ayakta tutmak için resmi kurum ve kuruluşlarla birlikte medyaya da görev düştüğünü belirtmektedir. Yaygın eğitim kurumları gibi çalışan televizyon kanallarının (resmî ve özel) bütünleştirici bilincin peşine düşmesi gerektiğini; bu görüntülü haberleşme vasıtaları yanında, gazete ve dergilerin de millî kimliği, millî bilince dönüştürme yolunda en azından yıkmamayı benimsemiş bir tavır ve saf tutmalarını istemenin hakkımız olduğunu vurgulamaktadır (Tural 2006: 52).

Türk dilinin, millî kültürümüzün ve benliğimizin bir parçası olduğunu; bu nedenle dilimizi en iyi şekilde kullanmak, korumak ve geliştirmek gerektiğini çocuklarımıza benimsetmek ve onlara bu yönde örnek olmak gerekmektedir.

3. Bilgisayar ve cep telefonlarında Türkçenin doğru kullanılmaması:

İletişim teknolojilerini kullanmak günümüzde bir zorunluluktur. Kabul etmek gerekir ki teknolojinin hızına yetişemediğimiz bu çağda bilgisayar ve cep telefonları vazgeçilmez iletişim araçlarıdır. Doğal olarak, bu araçlarda kullanılan dil ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle dil öğretiminin iletişime dönük bir yönü de olmalıdır.

Prof. Dr. Alemdar Yalçın'ın *Türkçe Öğretim Yöntemleri* adlı eserinde dil öğretimi üzerinde uzlaşılan kavram ve amaçlar arasında ikinci sırada “İletişime yönelik (communicative) olmak” yer almaktadır. “Bireyin başka insanlarla, iletişim teknolojisini de eksiksiz kullanarak kolayca iletişim kurmasını sağlayacak kadar dil öğretmek. Bireyin çağımızın teknolojisinin bütün imkânlarını kullanarak (radyo, tv, internet, multi vizyon vb.) kendi dışındaki insanlara dileklerini ulaştırabilmesini sağlayacak kadar dil öğretimi vermek.” (*Yalçın 2002: 34*). Belirtilen iletişim araçlarında kullanılan dil, Türkçenin öğrenimini de olumlu veya olumsuz olarak etkileyecektir. Bu araçlarda dil doğru kullanılmalıdır. Fakat, özellikle internetteki ve cep telefonlarındaki yazışmalarda dilin özensiz kullanılması Türkçenin öğretimini olumsuz yönde etkilemektedir. Yapılan bir araştırmada internetteki eğitimcilerin kullandığı yazışma gruplarında, yabancı kelimelerin kullanıldığı, kuralsız kısaltmaların yapıldığı, noktalama işaretlerinin kullanılmadığı veya dilimize ait olmayan işaretlerin kullanıldığı görülmüştür (*Deniz, 2004*). Öğrencilere her açıdan örnek olması gereken öğretmenlerin bile bu ortamlarda, dilin kullanımına özen göstermemesi, karşı karşıya olduğumuz tehlikenin boyutunu açıkça göstermektedir.

İletişim araçlarındaki hız, öğrencilerin konuşma ve yazmalarına da doğrudan yansımış; önce cümlelerin, ardından da kelimelerin kısalmasına neden olmuştur. Cep telefonu mesajları ve internet yazışmalarının etkisiyle gençler, konuşmalarında tam ve doğru cümleler kurmak yerine kısa mesaj ifadelerini kullanmaya başlamışlardır. Örneğin “Saat ikide, karşı kafede buluşalım, tamam mı?” cümlesinin yerini, “İkide, karşı kafede, okey?” şeklindeki ifadeler almış, hatta bu ifadeler öğrencilerin yazılarına da yansımıştır. Cümlelerle beraber kelimeler de kısalmış, kompozisyonlarda son dönemlerde, sık olmamakla birlikte, bazı kelimeleri yazarken harflerden tasarruf (!) etmek gibi ilginç örneklerle karşılaşmıştır: “zmn (zaman), slm (selam), bişi (bir şey), nolyo (Ne oluyor?)”. Bunun yanı sıra noktalama işaretlerini kullanmayanlar ya da yeni işaretler (:)) kullananlar da bulunmaktadır. Öğrenciye bunun nedeni sorulduğunda ise, öğrenci, “Hızlı yazarken öyle oluyor, zaman kaybetmiyorum.” veya “Mesajlar yüzünden buna alıştım.” gibi açıklamalar yapmaktadır.

Bütün bunlar, önüne geçilmezse çığ gibi yuvarlandıkça büyüyecek bir tehlikedir. Teknolojinin birçok şeyle birlikte dilimizi de tüketmesine izin verilmelidir. Bu da ancak dil sevgisinin öğretilmesi ve dil bilincinin kazandırılmasıyla mümkündür.

4. Türkçenin sadece “Edebiyat” ile “Dil ve Anlatım” dersleri kapsamında düşünülmesi:

Öğrenciler, okulda öğrendiklerini genellikle notla değerlendirilecekleri bilgiler olarak görürler. Birçoğu edindiği bilgileri sınav için öğrenir ve çoğunlukla sınavlardan hemen sonra unuttur. Dersleri birbirleriyle ilişkilendirmez veya ön-

ceki yıllarda öğrendiklerini yeni bilgilere ve derslere aktarmaz. Bunun nedeni her dersi, hatta her konuyu sadece o dersin, o konunun sınavına hazırlanmak için öğrenmeleridir. Eğitim sistemimizde sınavların yeri ve önemi düşünülürse öğrencideki bu kanı, doğal karşılanmalıdır. Fakat yine de yapılması gereken, okulda edinilen bilgilerin hayatta da işine yarayacağını göstermektir. Öğrenci, günlük hayatıyla bağdaştıramadığı bilgiyi neden öğrenmesi gerektiğini anlayamaz. Bu nedenle de öğrenmek için ihtiyacı olan “ilgi ve merak”tan uzaktır. Bilgilerini sürekli canlı tutmak, tazelemek yerine sınava kadar yaşatmayı yeterli bulur.

Aynı durum “Edebiyat” ve “Dil ve Anlatım” dersleri için de geçerlidir. Öğrencilerin çoğu, sınavlar yaklaşınca konuları ezberler ve sınavdan kısa süre sonra unuttur. Dil bilgisi kurallarını ezbere bilen kişilerin bunu uygulayamaması, düşüncelerini ifade etmekte zorlanması bundandır.

Öğrenci dil bilgisi kurallarını uygulamaya veya düzgün cümleler kullanmaya sadece edebiyat dersinde önem vermesi gerektiğini düşünmesi de Türkçenin öğretiminde aşılması gereken engellerden biridir. Mademki eğitim bir bütündür; o hâlde her derste dil konusunda aynı özenin gösterilmesi gerekmektedir. MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin Genel İlkeler bölümünün 6. maddesinde şu ifade yer alır: “İlköğretimde derslerde ve ders dışı etkinliklerde Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılması temel hedeftir.” (*MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği 27.8.2003*). Buna göre öğrenci, sadece Türkçe dersinde değil, tüm derslerde ve günlük hayatında Türkçeyi aynı güzellikte ve doğrulukta konuşabilmeli, yazabilmelidir. Bu ilke, tüm öğretim kademeleri için geçerlidir. Eğitimde bütünlük ve süreklilik bunu gerektirir.

Edebiyat ve dil bilgisi derslerinde başarılı görünen bazı öğrencilerin diğer derslerde bozuk cümleler kurdukları, ders dışındaki sohbetlerinde, günlük konuşmalarında aynı titizliğe sahip olmadıkları görülmektedir. Bu nedenle öğrencilere Türkçeyi yalnızca edebiyat dersinde değil, her zaman ve her yerde güzel ve etkili kullanmasının toplumda yaratacağı olumlu etkiyi ve ona sağlayacağı kolaylıkları anlatmak gerekmektedir. “Türkçeyi etkili kullanan bir kişinin günlük hayatta, okulda ve iş hayatında elde edeceği kolaylıkların ve avantajların neler olduğu, somut anlamda bu yeteneğin öğrenciye neler kazandıracığı gibi konularla ilgili bilgi verilmezse konular öğrencilerin dünyasında anlam kazanmaz. Bu durum öğrencinin derse olan motivesini de düşürecektir.” (*Saraç 2006: 112*). İnsanlara düşüncelerini doğru anlatabilmenin, başkalarını doğru anlayabilmenin, kendini dinletebilmenin, iş başvurularında önemsenmenin, işinde daha başarılı olabilmenin, yüksek mevkilere gelebilmenin vs. en önemli şartı güzel ve etkili konuşmaktır. Bunların bilincine vardığı zaman öğrencinin ilgisi de artacak, “derste öğrendiği bilgileri yaşayışana ve davranışlarına yan-

sıtan bir öğrenci, bunun kendisine kazandırdıklarının önemini hissetikçe ana dilini öğrenmeye ve bunu davranışlarına yansıtmaya daha çok özen gösterecektir.” (Yalçın 2002: 34).

5. Diğer ders öğretmenlerinin Türkçenin kullanımına gereken özeni göstermemesi:

Daha önce belirtilen İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde bulunan, Türkçenin kullanımıyla ilgili maddede açıklanan temel hedef doğrultusunda şunu söyleyebiliriz:

Türkçeyi doğru ve güzel kullanmak, sadece Türkçe ve edebiyat öğretmenlerine özgü bir davranış, onlara ait bir görev değildir. Dili sevdirmek, dil bilincini yerleştirmek ve bu konuda örnek olmak tüm öğretmenlerin sorumluluğudur. Her davranışıyla öğrencinin önünde bir model durumundaki öğretmenlerin dili kullanmada da örnek olması, her derste buna aynı özenin gösterilmesi gerekmektedir. Fakat ne yazık ki Türkçe ve edebiyat öğretmenleri dışındaki öğretmenlerin çoğunun bu konuda yeterli derecede duyarlı olmadıkları görülmektedir. Derslerde ve sınavlarda öğrencilerin bozuk cümleler kurmalarına veya yazım ve noktalama yanlışlarına göz yumulması, öğrencinin tüm derslerde, dili aynı dikkatle kullanmamasına neden olmaktadır. Bunu yanında, öğretmenlerin, konuşmalarında özensiz olmaları, güzel Türkçe kullanmak için gayret göstermemeleri, hatta ağız özelliklerini korumaları öğrencilerde “Güzel Türkçe sadece Türkçe ve edebiyat öğretmenlerine aittir.” düşüncesini beslemektedir. Bu düşüncüyü yok etmenin tek yolu, tüm öğretmenlerin dili doğru ve güzel kullanmasıdır. “Bu nedenle, öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri büyük önem taşımaktadır... O hâlde yapılması gereken şey, öğretmenlik için geniş tabandan nitelikli adaylar seçme yoluna gitmek, bu adayları hizmet öncesinde çağdaş değerler doğrultusunda yetiştirmek, bütün dallardaki öğretmen adaylarına dil bilinci ve Türkçe sevgisi kazandırmaktır. Bu yapılırsa, yalnızca Türkçenin eğitimi ve öğretimi için değil, öteki dersler için de nitelikli ve başarılı öğretmenler yetişecek, mesleğin ve Türkçenin saygınlığı daha da artacaktır.” (Kavcar, [http:// www.turkischweb.com](http://www.turkischweb.com)).

Her dersinde doğru ve güzel konuşma örnekleriyle karşılaşan, bu konuda uyarılan, yanlışları düzeltilen öğrencilerin ana dilini doğru kullanmanın önemini fark etmesi, kurallarını öğrenmesi ve uygulaması kaçınılmaz olacaktır. Bu, Türkçenin öğretimindeki büyük bir güçlüğü yenmek demektir.

6. ÖSS'nin ve dersanelerin olumsuz etkileri:

Dershanecilik, ülkemizde yıllardır süregelen çok gelişmiş bir sektördür. Öğrencilerimiz, ilkokuldan itibaren, karşılaşacakları sınavlar yüzünden dershanelere bağımlı hâle gelmiş durumdadırlar. Okul saatleri dışındaki zamanlarının çoğunu dershanelerde geçirmektedirler. Hatta sınava yakın dönemlerde

okul yerine dershaneleri tercih etmektedirler. Fakat daha çok ticari amaç güden dershanecilik yüzünden okuldaki eğitim sekteye uğramaktadır.

Dershanecilik mantığıyla okul mantığı birbirini bütünler durumda değildir. Dershanelerin öğretim yöntemleri, OKS ve ÖSS'ye yönelik olarak kural ezberlemeye ve test tekniğini uygulamaya dayanmaktadır. Bu yöntem, öğrencilerin yorum yapabilme gücünü, anlama ve anlatma becerilerini geliştirmez. Oysa, eğitim ve öğretimde edinilen bilgilerin uygulanması, hayata geçirilmesi gerekir. Dershane mantığıyla okul mantığı arasındaki çelişki, doğal olarak okullardaki eğitimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu, eğitim-öğretim açısından büyük sorun teşkil etmektedir

Türkçenin öğretiminde de bu durum, öğretimi güçleştiren nedenlerden biridir. Türk dili ve edebiyatı dersinin genel amaçlarında şu ifadeler yer alır: “Türk dili ve edebiyatı öğretimi ve eğitimi yoluyla öğrencilere diğer alanlarda da sağlam, dengeli, hür ve sistemli düşünme alışkanlığı; araştırma, tartışma, değerlendirme, yorumlama, sentez ve oluşturma gücü kazandırmak; sınıf ve yaş seviyelerine göre dinleme, okuma ve yazma faaliyetleri sırasında Türk dilinin bütün özelliklerini öğrenme, kullanma ve bu yolla bilgi edinme, kavrama, analiz ve sentez yapabilme alışkanlığı kazandırmak.” (*Tebliğler Dergisi*, 2370, 2375, 2381, 2393 ve 2098). Ne yazık ki Türk Dili ve Edebiyatı dersleri belirtilen bu hedeflerine tam olarak ulaşamamaktadır.

Günay, dil ve edebiyat derslerinin sağlıklı yapılanmasında ve hedeflerine ulaşmasında, öğrenciye bazı bilgileri uygulamaya dayalı bir eğitimle öğretmek yerine ezber dayalı bir yaklaşımın sürdürülmesinin; bununla birlikte üniversite sınavlarındaki “Türkçe ve dil bilgisinden şu kadar soru gelir ve değeri şudur.” gibi tümüyle çıkarıcı bir yaklaşımın önemli engeller olduğunu belirtir (Günay 2006: 9). ÖSS’de soru sorulmayacak bir konuya öğrenci ilgi duymadığı ve önem vermediği için öğretmen de bu konuları elemek zorunda kalmaktadır. Uygulama ve yorumlama ağırlıklı ders işleme gereken yerde tamamen sınava yönelik konu anlatımı ve test çalışmaları yapılmaktadır. Bunun sonucunda örneğin, realizm akımının özelliklerini, yabancı ve Türk temsilcilerini ezberleyen, testlerde buna tereddütsüz cevap veren; fakat okutulan bir metindeki realist unsurları bulamayan ya da noktalama işaretlerinin kullanıldığı yerlerle ilgili soruları, testlerde doğru cevapladığı hâlde yazılarında doğru kullanamayan bir nesil çıkmaktadır karşımıza.

Bir öğrenci uygulama ve sentez yapabiliyorsa verilen bilgileri öğrenmiş demektir. Çünkü kavrayamadığı bilgileri uygulayamaz. Öğretimde göz önünde bulundurulması gereken amaçların birincisi “Kognitif (bilişsel) alan”dır ve bu alanın basamakları bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme şeklinde sıralanmıştır. Buna göre her basamak bir önceki kavramın kazanılmış olmasını gerektirir (Küçükahmet 1997: 12,13). O hâlde bu yaklaşımla ve

hedeflerine yönelik işlenen Türkçe ve edebiyat derslerinin amaçlarına ulaşmaması ve bu becerileri kazanan öğrencilerin de sınavlarda başarısız olması neredeyse imkânsızlaşacaktır. Bu dersteki başarı, kaçınılmaz olarak diğer derslere de yansımaya olacaktır. Bu kazanımlar, zaman zaman test uygulamalarıyla da desteklendiğinde dersanelere duyulan ihtiyaç kendiliğinden yok olacaktır.

7. Yazım kuralları ve noktalama işaretlerinde ve bazı dil bilgisi konularında farklı bilgilerin bulunması:

Öğrencilere bilgi; kesin, net ve şüpheye fırsat vermeyecek bir biçimde verilmelidir. Öğrenci inanmadığı ve güvenmediği bilgiyi geçici olarak kabul etse de (sınava kadar) hayatına yansıtmayacaktır. Dil öğretiminde de bu, ihmal edilmemesi gereken bir durumdur. Fakat, ne yazık ki noktalama işaretleri ve yazım kuralları konusunda birden fazla kaynak olması, dil bilgisinin tartışılan bazı konularının öğrencilere yansımaları, onları “Türkçenin, kuralları yerleşmiş sağlam ve güçlü bir dil” olduğu konusunda şüpheye düşürmektedir. Bu durum, öncelikle öğrencinin ana dilini öğrenme isteğini azaltmakta, sonuçta da Türkçenin öğretimini güçleştirmektedir.

Şu anda, piyasalarda bulunan farklı yazım kılavuzlarında, bazı kelimelerin yazılışı ve bazı noktalama işaretlerinin kullanılması ile ilgili kurallar farklı biçimlerde verilmektedir. Bununla birlikte örneğin, “Takısız isim tamlaması var mı, yok mu?”, “Büyük ünlü uyumu olmayan kelimelerde küçük ünlü uyumu aranır mı?”, “- cik, - ce... ekleri yapım eki mi, çekim eki mi?” gibi dil bilgisinin birtakım kaynaklardaki farklı açıklamaları, öğretmenlerin kendi kabullerine göre davranmalarına neden olmaktadır. Bunun sonucunda dershanede veya bir önceki sınıfta takısız isim tamlamasını öğrenen bir öğrenci, yeni öğretmeninden “Böyle bir tamlama yoktur; o, sıfat tamlamasıdır.” şeklinde bir açıklamayla karşılaşmaktadır. Terimlerde bir birliğin bulunmaması kavram kargaşasına yol açmaktadır. Bu durum, öğrencinin hem öğrenmesini güçleştirmekte hem de öğretmenlerine karşı duyduğu güveni sarsmaktadır. Öğretmene duyulan güvenin öğrenmedeki etkisi de düşünülürse, bu sorunun en kısa sürede çözülmesinin gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Bu nedenle dil bilgisi ve yazım ve noktalama kurallarındaki bu ikilikleri yok edecek tek kaynağın kabul edilmesi ve tartışmalara yol açacak farklı kaynakların satışına izin verilmemesi, özellikle de bu konularla ilgili olarak öğretmenlerin kesin bir şekilde bilgilendirilmesi gibi tedbirler, sorunun ortadan kaldırılmasına önayak olacaktır.

8. Yeni müfredattan ve müfredatın uygulanmasından kaynaklanan sorunlar:

Bu yazıda şu ana kadar bahsedilen sorunlar, uzun süredir var olan ve Türkçenin öğretilmesini güçleştiren etkenlerdi. Geçtiğimiz eğitim – öğretim yılında

ortaöğretimde yeni müfredata geçilmiş ve bu müfredattan ve müfredatın uygulamasından kaynaklanan bazı sorunlar da ortaya çıkmıştır. Bu başlık altında, bu sorunlar ele alınacak ve çözüm önerileri sunulacaktır.

Bilindiği gibi, 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılından itibaren eski müfredattaki “Türk Dili ve Edebiyatı” dersi yerine “Ortaöğretim Dil ve Anlatım” ve “Türk Edebiyatı” dersi 9. sınıflarla kademeli olarak uygulanmaya başlanmıştır. “Dilin her düzey ve bağlamdaki kullanımını kavratmak, özelliklerini sezdirmek için bağımsız bir ‘Dil ve Anlatım’ dersine ihtiyaç duyulmaktadır. Bağımsız veya edebiyat dersine bağımlı olarak verilen dil bilgisi ve kompozisyon derslerinin, dil ve anlatımın birbirinden ayrı düşünülmesine sebep olduğu bilinmektedir. Oysa dil ve anlatımı birbirinden ayrı düşünmek mümkün değildir.” (MEB 2005:7). Buna göre, dil bilgisi sözlü ve yazılı anlatımla ilişki kurularak öğretildiği ve öğrenci bu kuralları uyguladığı zaman dilini daha doğru kavrayıp daha bilinçli kullanacaktır. Bu nedenle bağımsız bir “Dil ve Anlatım” dersi yararlı olmuştur. Ancak, okulların ve öğretmenlerin yeni program hakkında yeterli bilgi ve ön hazırlığa sahip olmayışı, programın içerik bakımından özellikle 9. sınıfta çok yoğun oluşu geçtiğimiz eğitim-öğretim yılında uygulama sırasında birtakım aksaklıkları ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıfların bir devamı niteliğinde olması gereken programın, belirtilen sınıflardaki yeni programdan önce, üstelik henüz ders kitabı bile hazırlanmadan uygulamaya konulması da bazı sorunları beraberinde getirmiştir.

Müfredattan kaynaklanan sorunlar, Türkçenin öğretimini güçleştirdiği için aşağıda ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır.

8a. 9. Sınıf Dil ve Anlatım dersi programının çok yoğun olması:

Yeni müfredat, öğrenci merkezli uygulamaları içermektedir. *Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda* belirlenen hedefler, önerilen etkinlikler ve açıklamalar öğrenciyi aktif hâle getirecek niteliktedir. Sınıf içi ve okul dışı etkinlikler öğrencinin araştırma yapmasını, birtakım bilgilere kendiliğinden ulaşmasını sağlamaya yöneliktir. Bu hedef ve etkinlikler, en uygun biçimde sınırlandırılmış bir program ve yeterli zaman gerektirmektedir.

9. sınıf programında kelime çeşitleri dışında tüm dil bilgisi konuları yer almaktadır. Konuların bu kadar yoğun oluşu, programda belirtilen hedeflere ulaşılmasını engellemektedir. Bu yoğunluktaki programla yeterli uygulamaya yer vermek, öğrenciyi aktif hâle getirecek sınıf içi etkinlikleri uygulayarak konuları yetiştirmek haftada 45'er dakikalık 2 ders saatiyle imkânsızdır. Bu durumda öğretmen ya tam öğrenme amacıyla etkili bir ders işleyerek bazı konuları elemek zorunda kalmış veya müfredatı yetiştirme telaşına düşerek

sadece konu anlatımına yer vermiştir. Her iki durumda da sonucun dil eğitimi açısından kötü olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Bu nedenle 9. sınıf dil bilgisi konularının sınırlandırılmasının, öğrencilerin sözlü ve yazılı anlatımla öğrendiklerini pekiştirmeye imkân tanıyacak etkinliklerin yer aldığı çalışma kitabı -ilköğretimdeki gibi- hazırlanmasının ortaöğretimde de Türkçenin öğretiminde yararlı olacağı kanısındayız.

8b. Konuların dil bilimiyle bağlantılı olarak verilmesi; fakat öğretmenlerin bu alanda yeterli bilgiye sahip olmaması:

“Dil ve Anlatım” dersi konuları dil bilimiyle bağlantılı olarak verilmiştir. “...dilin, Türkçenin niteliğinin anlaşılması, yalnızca yazı dilinin değil, sözlü dilin, dilin değişik kesitlerinin özelliklerinin kavranması, dil çalışmasının salt dil bilgisi düzlemiyle sınırlı tutulmaması, dil bilimdeki son gelişmelerin Türkçe öğretimine yansıtılmasıyla olanaklıdır. Yalnızca bunlar da yetmez, dilin zihin, toplum ve kültürle bağlantısı anlaşılmadan dil kullanımının incelikleri anlaşılabilir. Türkçemizin varsıllığının ve gizil gücünün ortaya çıkarılması Türkçe izlenceleri hazırlayanların ve öğreticilerin dil bilimdeki gelişmeleri daha yakından izlemelerine bağlıdır.” (Kocaman, 2004:23). Programı hazırlayanların dil bilimi alanında donanımlı olduğu açık; fakat öğretmenlerimizin bu konuda yeterli, hatta bir kısmının da hiçbir bilgiye sahip olmadığı da bir gerçektir. Çünkü dil bilimi üniversitelerimizde bile yeni sayılacak bir alandır. Bu nedenle programın özellikle ilk ünitesinde (İletişim, Dil ve Kültür) yer alan “gösterge bilim, gösterge sistemleri, dilin göndergesel işlevi, dil ötesi işlev...” gibi kavramları bilmeyen öğretmenlerin, bunları öğrencilere anlatması ve istenen sonuca ulaşılması beklenmemelidir. Bu sorun ancak öğretmenlerin kapsamlı bir hizmet içi eğitimiyle ortadan kaldırılabilir. Aksi takdirde öğretmenlerin bir kısmı bu konuları geçerek eski alışkanlıklarını devam ettirecek, bir kısmı sadece ders kitabındaki bilgilerle yetinecektir.

Öğrenci merkezli yeni müfredata göre bir nevi organizatör görevi üstlenen öğretmenlerin, alanlarında ve mesleklerinde her bakımdan yetkin olması gerekmektedir. Bu nedenle öğretmen adaylarının eğitimlerinde bunlara özellikle dikkat edilmeli, görev yapan öğretmenlerin de hizmet içi eğitimle gerekli yeterlikleri kazanmaları sağlanmalıdır.

Sonuç:

“Türkçe eğitiminde yer alan öğelerin etkili olabilmesi için okul binaları, donatım, program, araç-gereç önemli olmakla birlikte, bunları kullanıp programı uygulayacak olan öğretmenin bilgi ve becerisi hepsinden daha önemlidir. ‘Bir okul, ancak, orada çalışan öğretmenler kadar iyidir.’ denilebilir. Görülüyor ki her derste olduğu gibi ilköğretimden üniversiteye kadar dil eğitiminde de

en büyük görev öğretmene düşüyor.” (Kavcar, [http:// www.turkischweb.com](http://www.turkischweb.com)). Fakat sadece onun değildir. İletişim ve yayın organlarının da güzel ve etkili Türkçenin kullanımına özen göstermesi gerekmektedir. Bunlarla birlikte ailesinde de güzel konuşma örnekleriyle karşılaşan bir öğrencinin dil bilincini ve dil sevgisini kazanmaması imkânsızdır. Bu durumda Türkçenin eğitimi ve öğretimi de istenen hedeflere ulaşacak, aynı zamanda dilimiz, hak ettiği değeri ve saygınlığı kazanacaktır.

Kaynakça

- Aksan, Doğan (1988), *Her Yönüyle Dil*, TDK Yayınları, Ankara.
- Başaran, İbrahim Ethem (1966), *Eğitim Psikolojisi 2*, Ankara.
- Binbaşıoğlu, Cavit (1991), *Öğrenme Psikolojisi*, Ankara.
- Birinci, Necat (1997), “Dil Milletın Ortak Hafızasıdır.”, *Kültür Dünyası*, Haziran 1997, sayı 2, s.47. (Bu yazı Gülşen Kılınçer’in belirtilen dergideki “Türkçeyi Kovduk mu?” Dil Dosyası Başlıklı yazısında yer almaktadır (s.41-60).
- Deniz, Hülya (2004), *İnternet Ortamındaki Yazışmalarda Türkçenin Kullanımı*, Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Günay, V. Doğan (2006), “Liselerdeki Yazın Eğitime Yeni Bir Yaklaşım”, *Milli Eğitim Dergisi*, Kış 2006, yıl 34, sayı 169, s.8-17, Ankara.
- Gürses, Reşide (2003), “Söyleşi, Prof. Dr. Talat Sait Halman”, *Türk Dili*, Mayıs 2003, Cilt 85, Sayı 617, S. 502.
- Kocaman, Ahmet (2004), “Dil Bilimden Türkçe Öğretimine”, *Türk Dili*, Mart-Nisan 2004, Cilt 17, Sayı 101, s. 23.
- Küçükahmet, Leyla (1997), *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 27 Ağustos 2003.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, *Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu* (9-12. Sınıflar), Ankara 2005.
- Özkırımlı, Atilla (1994), *Dil ve Anlatım*, Ümit Yayınları, Ankara.
- Polat, Tülin (2006), “Okur Odaklı Bir Yaklaşımla Yazın Eğitimi”, *Milli Eğitim Dergisi*, Kış 2006, Yıl 34, Sayı 169, S. 18-24.
- Saraç, Cemal (2006), “Sözlü İletişim Becerileri Açısından Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi”, *Milli Eğitim Dergisi*, Kış 2006, Yıl 34, Sayı 169, S. 106-118.
- Tebliğler Dergisi* 2370, 2375, 2381, 2393 ve 2098.
- Tural, Sadık (2006), *Sorulara Cevaplar*, Yüce Erek Yayınevi, Ankara.
- Yalçın, Alemdar (2002), *Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- [http://www.turkischweb.com/Tuerkce/seite 31.htm](http://www.turkischweb.com/Tuerkce/seite_31.htm), “Türkçenin Güncel Sorunları”, Cahit KAVCAR, 16.07.2006.

